

iskoristivih površina od kamenja. Drugi dio rada posvećen je suhozidima, za koje autor smatra da imaju višestruku funkciju. Prva je obzidavanje obradivih površina te njihova zaštita od domaće i divlje stoke, druga stvaranje granica (meda) između parcela, a treća pravljenje vrtova na izvangradskim površinama.

Matija Nežić je po godinama bio najmlađi izlagač na skupu, a naslov njegova referata je “Minjera na kartama i elaboratima katastra Catastro Franceschino”. U uvodu daje pregled literature u kojoj se spominje stara tvornica za preradu rude, dok je u nastavku prema karti iz prve polovice 19. stoljeća analizirao prostorne organizacije unutar kompleksa. Od zanimljivosti ističe crkvicu po kojoj je tvornica dobila ime *Miniera San Pietro* te dobru organizaciju pogona. Pored radnih pogona, postojale su tri stambene zgrade za radnike te mostić preko Mirne, dok je sveukupna površina kompleksa iznosila pet hektara. Referat je priveden kraju pregledom današnjeg stanja nekadašnjeg pogona, na što podsjeća svega nekoliko preostalih kamenih zidova, dok je sve ostalo zaraslo u korov.

Posljednji referat na skupu, “Konzervatorsko-restauratorski zaštitni radovi u crkvi sv. Jurja u Buzetu”, održao je Toni Šaina. U prvom dijelu rada autor daje kratak osvrt na povijest građevine od kada je izgrađena preko svih preinaka i dogradnji do trenutka kada su završeni konzervatorski radovi na njoj. U nastavku analizira pojedine dijelove unutrašnjosti objekta, oltar, pregrade, križ te detaljno opisuje sve freske, dok u drugom dijelu izlaganja iscrpno govori o samoj tehnologiji konzervacije te metodologiji rada.

U sklopu znanstveno-stručnog skupa održano je predstavljanje 37. izdanja Buzetskog zbornika, čiji su izdavači Katedra Čakavskog sabora Buzet i Izdavačko poduzeće “Josip Turčinović” iz Pazina, a predstavile su ga članice uredništva Elena Grah Ciliga i Nataša Vivoda.

Ivan Žagar

36. Pazinski memorijal, znanstveno-stručni skup, Spomen-dom Pazin, 23. – 24. rujna 2010.

U Pazinu je 23. i 24. rujna 2010. održan trideset i šesti znanstveno-stručni skup Pazinski memorijal u organizaciji pazinske Katedre Čakavskog sabora za povijest Istre. Tako je u pazinskome Spomen-domu okupljeno više od dva-

deset izlagača koji su predstavili svoje referate pod okriljem teme *Pazinština šezdesetih i sedamdesetih godina dvadesetog stoljeća*. Skup je otvoren prigodnim govorima Josipa Šiklića, predsjednika Izvršnog odbora Katedre, Galiana Labinjana, predsjednika skupštine Katedre, Alekse Ladavca, predsjednika krovne ustanove Čakavskog sabora te Renata Krulčića, pazinskoga gradonačelnika i pokrovitelja događaja. Valja naglasiti kako je 2010. godine obilježavana četrdeseta obljetnica djelovanja pazinske katedre Čakavskoga sabora.

Glavni, izlagački dio skupa otvorio je Petar Strčić referatom “Doprinos Pazinskog memorijala izučavanju povijesti Istre”. Uz isticanje osobnih zasluga koje je učinio za djelovanje ove manifestacije, istaknuo je važnost Memorijala koji je, zapravo, utemeljio hrvatsku historiografiju u Istri jer je do tada postojala samo talijanska. Memorijal je, osim toga, u prethodnim desetljećima sustavno istraživao noviju povijest istarskih Hrvata, ne zaboravljajući niti onu stariju. Kao zanimljivost, izlagač dalje iznosi podatak kako u počecima izlagači nisu svi bili povjesničari, no ističe njihovu stručnost i sjećanje na ponekad žučne rasprave kojih u današnje vrijeme pomalo i nedostaje.

Uslijedio je Josip Šiklić s izlaganjem “Četrdeset godina pazinske Katedre Čakavskog sabora – povijesna skica”, u kojemu je istaknuo temeljne zadaće Katedre tijekom prethodna četiri desetljeća, među kojima se osobito ističe izdavaštvo. Uz podsjećanje na dosadašnje teme i izlagače, autor se osvrnuo i na brojne poteškoće na koje je skup nailazio. Tako je naglašeno da se zbog nedostatka financijskih sredstava nije održavao od 1996. do 1999. godine, a ukazano je i na specifične probleme s kojima su se organizatori suočavali u vrijeme socijalizma, kao i nakon uspostave hrvatske neovisnosti.

Darko Dukovski je potom predstavio rad “Političke prilike na Pazinštini 60-ih i 70-ih godina 20. stoljeća”, tematski podijeljen na dva dijela. U prvome se autor osvrnuo na gospodarske prilike Istre i, osobito, Pazinštine, naročito na velike projekte poput elektrifikacije i vodoopskrbe, a u drugome je bilo riječi o obračunu pazinskog Saveza komunista s “problematičnim” institucijama poput Čakavskog sabora i ogranka Matice hrvatske početkom turbulentnih sedamdesetih godina. Iako u tim ustanovama u Istri nije bilo veće aktivnosti ili negativnih reakcija na službenu politiku, autor ističe da su samo lokalni političari u svojim govorima napadali članove navedenih organizacija, a ne oni iz središnjice republičkog Saveza komunista.

Uslijedilo je izlaganje Jadranke Drempetić “Stoljetna politička podijeljenost istarskog poluotoka i posljedice te podijeljenosti na kasniji prostorni razvoj Pazinštine”, gdje je autorica u prvom dijelu podsjetila na višestoljetnu

podijeljenost ovog poluotoka, a potom obradila geografski položaj središnje Istre, s naglaskom na grad Pazin te njegovu važnost u pogledu cestovnog povezivanja Trsata s gradovima na zapadnoj istarskoj obali i obratno.

Stipan Trogrlić je predstavio rad “Apostolska administratura u Pazinu od uspostave do ukidanja (1947.-1978.) – provizorij dugog trajanja”. Nakon definiranja pojma administrature, autor je ukazao na probleme crkvene jurisdikcije uz istarsku granicu Hrvatske i Slovenije, a koji su nosili i državno-pravne posljedice. Taj je problem posebno aktualiziran postavljanjem slovenskog svećenika Janeza Jenka za administratora 1964. godine, koji je dobio jurisdikciju u tri slovenske kapelanije. Ukidanjem Administrature SR Slovenija je dobila 25 sela, i to ne samo u crkvenom, već i državno-pravnom smislu.

“Mladi u Istri; koncilaska obnova i pokret sveučilištaraca” referat je Marija Sošića u kojem se osvrće na razdoblje od 1964. do 1972. godine, a u kontekstu razvoja društva i proširenja slobode građana. Za te su procese osobito važni bili Vatikanski koncil od 1963. do 1965., odnosno Brijunski plenum iz 1966. Prvi je deklerikalizirao Crkvu, dok je drugi omogućio popuštanje snažnog partijskog pritiska prema građanima. Ti su događaji povezani s natprosječnim crkvenim djelovanjem mladih Pazinštine, što je bio proces koji je pomogao demokratizaciju. Kao najzorniji primjer toga ističe se djelovanje Kluba studenata Istre “Mate Balota” u Zagrebu tijekom kriznog razdoblja Hrvatskoga proljeća 1970. i 1971. godine, u kojem je autor dao i osobni doprinos kao predsjednik društva u to vrijeme. Kao zaključak ističe da je područje Pazinštine kroz svoje mlade šezdesetih i sedamdesetih godina 20. stoljeća dalo doprinos demokratizaciji i liberalizaciji društva.

Nakon kraće stanke, predstavljena je knjiga Nevija Šetića *Staleška društva i časopisi hrvatskog učiteljstva u Istri 1891.-1914.*, o kojoj su govorili autor te Mihovil Dabo i Mario Sošić.

Skup je nastavljen izlaganjem “Gospodarstvo Istre s naglaskom na Pazinštinu od 1963. do 1980. godine”, u kojem je Miro Šverko pojašnjavao razinu obrazovanosti ondašnjeg stanovništva Istre s Cresom i Lošinjem te temeljne gospodarske djelatnosti toga kraja. Do 1971. to su poljoprivreda i industrija, nakon čega dolazi do snažnog razvoja turizma, što je cjelokupno gospodarstvo dodatno pokrenulo i usmjerilo. Završni se dio teme bavio glavnim razvojnim djelatnostima na Pazinštini u navedenom razdoblju, a svi podaci ukazuju na činjenicu kako su na području Pazina i okolice to bili poljoprivredno-prehrambeni pogoni i kemijsko-tekstilna industrija.

Vinko Cerovac s referatom “Trgovina Pazina i Pazinštine od početka 60-ih do kraja 70-ih” nastavlja s temama okrenutim gospodarstvu. Autor ističe pogodnost razvoja trgovine u ovom kraju osvrćući se na osobito važna zbivanja poput gradnje najveće istarske robne kuće u Pazinu. Budući da je zbog nacionalizacije trgovina na malo dobila prednost pred trgovinom na veliko, glavnim se preduvjetom za njezino dodatno širenje pokazala potreba za brojnijim prodajnim prostorima.

Sljedeće je bilo izlaganje Josipa Orbanica “Istarske željeznice 1960-1980.”, koji je u uvodu istaknuo nekad intenzivno korištenje željeznice u transportu ljudi i tereta, ponajprije zbog manjeg broja osobnih vozila. Dalje je u radu obradio organizaciju i poslovanje željeznica, a osobito se zanimljivim pokazao dio vezan uz republički spor između Slovenije i Hrvatske 1974. oko ingerencija nad istarskim željeznicama, koje su i prije i poslije spora ostale pod upravom Ljubljane. Završni dio referata bavi se modernizacijom pruge Pula – Divača zamjenom parnih lokomotiva modernijima te uporabom željeznice u turističke svrhe.

Usljedio je Aldo Milotić s temom “Poljoprivreda i Poljoprivredno-prehrambeni kombinat u Pazinu do 1980. godine”. Naglasio je poteškoće s prehranom koje su mučile cijelu poslijeratnu Europu, pa tako i Jugoslaviju. Kako je Jugoslavija bila država sa socijalističkim uređenjem, osnivane su radničke zadruge, ponajviše zbog sprječavanja nastanka kapitalističke privrede i poljoprivrede. Na Pazinštini je ključnu ulogu u prehrani stanovništva sve do osamdesetih godina odigrao Poljoprivredno-prehrambeni kombinat.

Posljednji rad prvog dana skupa, “Pazinski katastar i katastarska izmjera”, izložio je Lidio Vretenar. Na temelju katastra razvijene su zemljišne knjige, a daljnjim razvojem društva promijenjena je i uloga katastra, pa se nametnulo pitanje hoće li zahtjevi korisnika u budućnosti biti rješavani na brz i efektivan način, što primarno ovisi o tijelima lokalne samouprave koja bi trebala namaknuti financijska sredstva za njegovu digitalizaciju.

U popodnevnim satima u pazinskome Kaštelu održana je svečana sjednica Skupštine Katedre Čakavskoga sabora za povijest Istre u povodu četrdesete godišnjice rada. Skupština je ugostila i Mješoviti pjevački zbor *Roženice* iz Pazina, a sve je dodatno uvećano razgledavanjem izložbe *Katedra Čakavskog sabora za povijest Istre 1970.-2010. – Pazinski memorijal*, postavljene također u Kaštelu.

Nastavak znanstveno-stručnog skupa označio je referat Eda Merlića “Stotinu godina električne energije u Istri”. Autor problematici prilazi pri-

marno sa stručne, a sekundarno s povijesne strane ističući najbitnije događaje tijekom navedenog povijesnog razdoblja. Sukladno izvorima, električna energija u Istru stiže 1910., a značajnije se širenje mreže zbiva tijekom 1920-ih, za upravljanja fašističke Italije – ponajprije za potrebe vojske i industrije. Ipak, autor ističe da se najznačajniji razvoj mreže događa nakon Drugog svjetskog rata. U tom je dijelu rada precizno i detaljno pojasnio tijek kojim je tekla elektrifikacija poluotoka.

Usljedio je tematski srodan rad Alekse Ladavca “Razvoj cestovne infrastrukture na Pazinštini 60-ih i 70-ih godina 20. stoljeća”, gdje je autor, nakon prostornog određenja teme – radi se o području negdašnje općine Pazin, tj. središnjoj Istri – dao povijesni pregled razvoja cestovne mreže od razdoblja Rimskog Carstva do najnovije povijesti, s osobitim naglaskom na ključno razdoblje istaknuto u naslovu. Jedan od povijesno zanimljivijih dijelova predstavlja osvrt na učestale poteškoće koje su nužno pratile izgradnju cestovne infrastrukture.

Usljedila je prva od dvije teme s područja obrazovanja, “Srednje škole i obrazovanje odraslih u Pazinu 60-ih i 70-ih godina 20. st.” Galiana Labinjana. Autor je na temelju građe istaknuo postojanje i rad više srednjoškolskih ustanova na području bivše općine Pazin, kao i ustanova specijaliziranih za obrazovanje odraslih uz rad. Drugu temu s područja obrazovanja, “Visoka teološka škola u Pazinu – Studij teologije u Pazinu”, iznio je Stipan Trogrlić. Ta je institucija predstavljala jedinu visokoobrazovnu instituciju na području Pazinštine. Autor se osvrće i na poteškoće na koje je ovakva vjerska i obrazovna institucija nailazila u razdoblju nakon Drugog svjetskog rata.

Nakon radova uvjetno rečeno tehničke naravi, odnosno radova koji tematiziraju školstvo, uslijedio je još jedan skup tematski povezanih radova. Elvis Orbanić u radu “Osnivanje i rad državnog arhiva u Pazinu do 1980.” objašnjava kako je Arhiv formiran u Pazinu, a ne u Puli iz jednostavnog razloga što u godini osnivanja – 1958. – u Puli nije bilo prikladne zgrade za osnivanje arhiva. Ističe i važnost Arhiva za cjelokupan život Istre i osobito Pazina. Drugi je rad iz kulturne tematske skupine bio “Razvoj muzejske djelatnosti u Pazinu u 6. i prvoj polovici 7. desetljeća 20. stoljeća” Marije Ivetić. Autorica kao muzeologinja precizno uspijeva pojasniti razvojne procese u pripremi Kaštela kao muzejskog prostora, ali i sam rad Narodnog muzeja u tematski određenom periodu.

Usljedilo je izlaganje Mladena Juvenala Milohanića “Istarsko književno društvo” u kojemu je iznio preciznu kronologiju djelovanja ovog društva koje

je izraslo iz “Društva sv. Mohora za Istru” osnovanog 1924. i “Zbora svećenika sv. Pavla za Istru” osnovanog 1945. godine. To je društvo nosilo ime sv. Ćirila i Metoda sve do 1981., kada je preimenovano u “Istarsko književno društvo »Juraj Dobrila«”.

Nakon kratke stanke predstavljen je zbornik *Motovun – povijest i sadašnjost*, sastavljen od radova predstavljenih na znanstvenom skupu o Motovunu održanom 2004. godine. O zborniku su govorili rektor Sveučilišta u Puli Robert Matijašić, načelnik općine Motovun Slobodan Vugrinec i urednik Josip Šiklič.

Uslijedio je uradak Galiana Labinjana “Djelovanje Matice hrvatske u Pazinu od 1969. do 1971.” koji tematizira tri najburnije godine za ogranak Matice hrvatske u Pazinu, sve do konačne zabrane djelovanja 1971. U radu je autor predstavio većinu poteškoća s kojima se Matica susretala u navedome razdoblju ističući osobito negativan stav pazinskoga Saveza komunista. Valja istaknuti autorovu iscrpnost i upućenost jer je i sam bio izravni sudionik događaja.

Ravnateljica Pučkog otvorenog učilišta u Pazinu Sonja Matijašić je u referatu “Utemeljenje i rad Narodnog sveučilišta u Pazinu do 1980.” pojasnila prilike u kojima je Narodno sveučilište nastalo te u kojima je djelovalo kao vrlo važan čimbenik u obrazovanju širih narodnih masa, što su narodna sveučilišta uistinu bila, ne samo u Pazinu, nego i diljem zemlje. Izlaganjem “Zdravstvo Pazinštine 60-ih i 70-ih godina 20. st.” Ivan Rukavina, voditelj Doma zdravlja u Pazinu, sažeto je prikazao razvoj te zdravstvene ustanove i njezinu važnost za razvoj cijele Pazinštine zaključujući da upravo ova dva desetljeća predstavljaju ključno razdoblje za razvoj modernog zdravstva ovoga kraja.

Skup je nastavljen nešto opuštenijim temama, od kojih je prva bila “Matko je taj Mathias Sandorf?” pazinskog novinara Davora Šišovića. Nakon kratkog uvoda u ovo književno djelo Julesa Vernea, Šišović tematizira odnos popularnog romana slavnog romanopisca i grada Pazina u kojemu se odvija jedan dio radnje, zaključujući da je tek zadnjih godina došlo do intenzivnijeg populariziranja Julesa Vernea kao pisca vezanog uz taj grad. Autor također kritički iznosi stav o nepravednom zapostavljanju činjenice o povezanosti slavnog francuskog pisca i Pazina te ističe da se Pazin već odavna trebao snažno isticati kao grad Julesa Vernea, na čemu je mogao graditi jedan dio vlastitog identiteta.

Skup je priveden kraju izlaganjem Vesne Rusijan “Festival mladih u Pazinu”. Riječ je o velikom i tradicionalnom svibanjskom događaju koji je

upotpunio odrastanje brojnih stanovnika Pazina i okolice od kraja pedesetih do kraja osamdesetih godina 20. stoljeća. Festival je, prema autorici, svake godine okupljao od 1000 do 3000 srednjoškolaca iz regije koji su se natjecali u kategorijama poput kulture, sporta i tehnike, premda su se te kategorije s vremenom mijenjale. Autorica je na kraju nazočnima prikazala kratki dokumentarni film Igora Gala snimljen tijekom trajanja Festivala mladih 1988., čime je skup završen u nešto opuštenijem tonu.

Tako je okončan i ovaj znanstveno-stručni skup na kojem je izlaganje otkazao samo Ivan Zupanc iz Zagreba (“Demografska kretanja Pazina i Pazinštine u 6. i 7. desetljeću 20. stoljeća”). Josip Šiklič, predsjednik Izvršnog odbora Katedre najavio je i temu idućeg skupa, a to će biti *Pazinština osamdesetih i devedesetih godina dvadesetog stoljeća*.

Mladen Majušević

36. Susreti na dragom kamenu: Eduard Čalić – ličnost, djelo i njegovo vrijeme, znanstveni skup, Sveučilišna knjižnica u Puli, Pula, 15. listopada 2010.

U sklopu znanstveno-kulturološke manifestacije *Susreti na dragom kamenu*, 2010. godine posvećene obilježavanju stote obljetnice rođenja Eduarda Čalića, u pulskoj je Sveučilišnoj knjižnici održan znanstveni skup *Eduard Čalić – ličnost, djelo i njegovo vrijeme*. Skup je organizirala Udruga Susreti na dragom kamenu u suradnji sa Sveučilištem Jurja Dobrile u Puli, Sveučilišnom knjižnicom u Puli, Gradskom knjižnicom i čitaonicom Pula, Istarskim povijesnim društvom te KUD-om Mate Balota iz Raklja. Prethodnoga dana (14. listopada) u Sveučilišnoj je knjižnici svečano otvorena Memorijalna knjižnica dr. Čalića, zasnovana na njegovoj ostavštini, koja će biti posvećena istraživanju nacizma, fašizma, antisemitizma, holokausta te uzroka i posljedica Drugoga svjetskog rata.

Skupom je moderirao Danko Plevnik, a otvoren je izlaganjem Jože Pirjevca “Što je s antifašizmom u Italiji?” Izlagač je ustvrdio kako je fašizam u Italiji učinio tri važne stvari: modernizirao je zemlju, razriješio višedesetljetni spor s Vatikanom potpisivanjem Konkordata te pristupio realiziranju imperijalističkih ambicija, utemeljenih na dvama mitovima – mitu Imperija i mitu